

УДК 336.71:004.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2026-16-5>**Данік Н. В.**

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів і бухгалтерського обліку,
Національний університет імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5821-6232>

Nataliia Danik

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Торлопов А. І.

аспірант кафедри економічної політики та безпеки,
Національний університет імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4015-4575>

Artemiy Torlopov

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ У ПІДТРИМАННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

THE ROLE OF THE INTERNATIONAL MONETARY FUND IN MAINTAINING GLOBAL FINANCIAL STABILITY: CHALLENGES AND PROSPECTS

Анотація. У статті досліджено роль Міжнародного валютного фонду у забезпеченні глобальної фінансової стабільності в умовах сучасних економічних трансформацій. Проаналізовано основні напрями діяльності Фонду, що включають механізми макроекономічного нагляду, фінансову підтримку країн та надання технічної допомоги. Визначено значення інструментів МВФ для стабілізації платіжних балансів, підтримання валютної рівноваги та запобігання фінансовим кризам у глобальному вимірі. Досліджено еволюцію функцій Фонду в контексті змін міжнародної фінансової архітектури та зростання ролі глобальних економічних ризиків. Особливу увагу приділено аналізу ключових фінансових інструментів МВФ, зокрема кредитних програм типу Stand-by Arrangement та Extended Fund Facility, а також механізму спеціальних прав запозичення, які забезпечують підвищення ліквідності на світових фінансових ринках. Розглянуто роль Фонду у подоланні наслідків глобальних криз, зокрема фінансової кризи 2008 року та пандемії COVID-19, що підтверджує його значення як інституції міжнародної фінансової стабілізації. Проаналізовано сучасні виклики, з якими стикається МВФ, серед яких зростання глобального боргового навантаження, нерівномірність економічного розвитку країн, геополітична нестабільність, а також вплив цифровізації фінансових процесів і розвитку фінансових технологій. Визначено, що традиційні інструменти Фонду потребують адаптації до нових умов функціонування світової економіки, зокрема з урахуванням кліматичних ризиків та необхідності переходу до сталої моделі розвитку. Досліджено перспективи трансформації діяльності МВФ, які полягають у підвищенні гнучкості фінансових інструментів, розширенні можливостей підтримки країн у кризових умовах та посиленні координації з іншими міжнародними фінансовими інституціями. Оцінено потенційний вплив реформування діяльності Фонду на забезпечення стабільності глобальної фінансової системи та формування передумов для довгострокового економічного зростання. Обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів взаємодії між країнами та міжнародними організаціями, що сприятиме підвищенню ефективності функціонування світового фінансового ринку.

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд, глобальна фінансова стабільність, макроекономічна політика, фінансові кризи, міжнародні фінансові інституції, платіжний баланс, спеціальні права запозичення, цифровізація фінансів, сталий розвиток.

Abstract. The article examines the role of the International Monetary Fund in ensuring global financial stability under conditions of contemporary economic transformations. The main areas of the Fund's activity are analyzed, including macroeconomic surveillance mechanisms, financial support for countries, and the provision of technical assistance. The importance of IMF instruments for stabilizing balance of payments, maintaining currency equilibrium, and preventing financial crises at the global level is determined. The evolution of the Fund's functions in the context of changes in the international financial architecture and the growing importance of global economic risks is explored. Particular attention is paid to the analysis of key IMF financial instruments, including credit programs such as Stand-by Arrangement and Extended Fund Facility, as well as the mechanism of Special Drawing Rights, which ensures increased liquidity in global financial markets. The role of the Fund in overcoming the consequences of global crises, in particular the 2008 financial crisis and the COVID-19 pandemic, is considered, confirming its significance as an institution of international financial stabilization. Modern challenges faced by the IMF are analyzed, including the growth of global debt burden, uneven economic development of countries, geopolitical instability, as well as the impact of financial digitalization and the development of financial technologies. It is determined that traditional IMF instruments require adaptation to new conditions of the global economy, particularly taking into account climate risks and the need for transition to a sustainable development model. The prospects for transforming IMF activities are investigated, which include increasing the flexibility of financial instruments, expanding opportunities for supporting countries in crisis conditions, and strengthening coordination with other international financial institutions. The potential impact of reforming

the Fund's activities on ensuring global financial stability and creating conditions for long-term economic growth is assessed. The necessity of improving mechanisms of interaction between countries and international organizations is substantiated, which will contribute to increasing the efficiency of the global financial market functioning.

Keywords: *International Monetary Fund, global financial stability, macroeconomic policy, financial crises, international financial institutions, balance of payments, Special Drawing Rights, financial digitalization, sustainable development.*

Постановка проблеми. Сучасна світова економіка характеризується високим рівнем нестабільності, зумовленої глобальними кризами, геополітичними конфліктами, інфляційними процесами та зростанням боргового навантаження країн. У цих умовах особливого значення набуває забезпечення глобальної фінансової стабільності як ключової передумови сталого економічного розвитку. Важливу роль у цьому процесі відіграє Міжнародний валютний фонд, який виступає інституційним механізмом координації міжнародної валютно-фінансової політики, надає фінансову підтримку країнам та сприяє подоланню кризових явищ [1].

Водночас зростає кількість викликів, пов'язаних із ефективністю діяльності МВФ, зокрема питанням залежності країн від зовнішнього фінансування, впливу умов кредитування на економічний суверенітет, а також здатності Фонду адекватно реагувати на нові глобальні ризики. Це зумовлює необхідність переосмислення ролі МВФ у сучасній архітектурі міжнародної фінансової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про значну увагу до проблематики функціонування Міжнародного валютного фонду та його ролі у забезпеченні глобальної фінансової стабільності. Зокрема, на офіційному ресурсі Міністерства фінансів України розкривається сутність діяльності МВФ, визначаються основні напрями співпраці країн із Фондом та його значення у підтриманні макроекономічної стабільності [1]. У науковій праці Шинкара В.А., Яцка Л.Б., Яцка Г.В. досліджуються теоретичні засади функціонування МВФ, а також його вплив на формування макроекономічної політики держав, зокрема через механізми стабілізації платіжного балансу та фінансової системи [2]. Практичні аспекти взаємодії країн із міжнародними фінансовими інституціями, зокрема МВФ, висвітлено у матеріалах Міністерства закордонних справ України, де акцентується увага на ролі Фонду у забезпеченні міжнародної фінансової підтримки та координації економічної політики [3]. У дослідженнях Національного банку України розглядаються напрями співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема визначається вплив програм МВФ на стабілізацію фінансового сектору та реалізацію структурних реформ [4]. Аналітичні матеріали Інституту аналітики та адвокації містять оцінку сучасних програм співпраці з МВФ, зокрема визначають ключові зобов'язання країн та їх вплив на макроекономічну політику [5]. У роботі Центру економічної стратегії акцентується увага на суперечливості впливу програм МВФ, зокрема у контексті зростання залежності від зовнішнього фінансування та необхідності збереження економічного суверенітету [6]. Особливу увагу приділено сучасним науковим дослідженням, зокрема роботі Лойко Л., Голинського Ю., у якій аналізується роль МВФ у забезпеченні фінансової стабільності України та визначаються ключові ризики, пов'язані з борговим навантаженням [7].

Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо дослідженими залишаються питання адаптації інструментів МВФ до нових глобальних викликів, зокрема цифровізації фінансових систем, кліматичних ризиків та трансформації міжнародної фінансової архітектури, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті. Дослідження ролі Міжнародного валютного фонду у забезпеченні глобальної фінансової стабільності, оцінювання ефективності його інструментів впливу та визначення ключових викликів і перспектив розвитку діяльності Фонду в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний валютний фонд було створено у 1945 році як ключовий елемент Бреттон-Вудської валютної системи з метою забезпечення стабільності міжнародних валютних відносин, розвитку світової торгівлі та підтримання економічного зростання. Станом на сьогодні Фонд об'єднує переважну більшість країн світу, що визначає його провідну роль у формуванні сучасної архітектури глобальної фінансової системи. Як зазначає Іванов С.О., міжнародні фінансові інституції, зокрема МВФ, відіграють ключову роль у забезпеченні макроекономічної стабільності в умовах кризових і воєнних трансформацій, виступаючи інструментом координації економічної політики держав [8, с. 56].

Міжнародний валютний фонд базується на трьох ключових функціях: нагляд за макроекономічною політикою країн-членів, надання фінансової підтримки та здійснення технічної допомоги. Нагляд реалізується через регулярні консультації в межах статті IV Статей Угоди МВФ, що передбачають оцінювання економічного стану держав, виявлення потенційних ризиків та формування рекомендацій щодо економічної політики. Такий механізм дозволяє забезпечити раннє реагування на кризові явища та сприяє підвищенню прозорості економічних процесів [2, с. 150].

Фінансова підтримка є одним із ключових інструментів впливу МВФ на глобальну фінансову стабільність. Вона реалізується через різноманітні кредитні програми, серед яких найбільш поширеними є Standby Arrangement (SBA) та Extended Fund Facility (EFF). Ці інструменти спрямовані на подолання дефіциту платіжного балансу, стабілізацію валютного курсу та підтримання макроекономічної рівноваги. Важливою складовою діяльності Фонду є також механізм спеціальних прав запозичення (SDR), який використовується для поповнення міжнародних резервів країн та підвищення їхньої ліквідності у кризові періоди. Сидоренко В.П. підкреслює, що ефективність програм МВФ у кризових умовах значною мірою залежить від узгодженості макроекономічних заходів та здатності держави імплементувати структурні реформи [9, с. 90].

Технічна допомога МВФ охоплює широкий спектр напрямів, зокрема реформування податкової системи, удосконалення бюджетного управління, розвиток фінансового сектору та зміцнення інституційної спроможності держав. Така підтримка є особливо важ-

ливою для країн із перехідною економікою, оскільки сприяє впровадженню сучасних стандартів економічного управління.

У глобальному вимірі МВФ виконує стабілізаційну функцію, виступаючи «кредитором останньої інстанції» для країн, що стикаються з фінансовими труднощами. Його діяльність спрямована на запобігання системним кризам, підтримання стабільності валютних курсів та забезпечення збалансованості міжнародних фінансових потоків [3]. Особливо вагомою була роль Фонду під час світової фінансової кризи 2008 року, коли було суттєво збільшено обсяги кредитування, а також у період пандемії COVID-19, що супроводжувався масштабною підтримкою економік країн. У сучасних дослідженнях також акцентується увага на зростанні ролі міжнародних фінансових інституцій у періоди системних шоків. Зокрема, Гетманенко О.О. зазначає, що в умовах воєнної економіки підтримка з боку МВФ є важливим фактором забезпечення фінансової стійкості держави та стабілізації макроекономічних процесів [10].

Разом із тим сучасний етап розвитку світової економіки висуває нові виклики для діяльності МВФ. Одним із ключових є зростання глобального боргового навантаження, що створює ризики фінансової нестабільності та обмежує можливості економічного розвитку багатьох країн. Значною проблемою залишається також нерівномірність доступу до фінансових ресурсів, що посилює дисбаланс між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

Крім того, діяльність МВФ нерідко піддається критиці через умови кредитування, які передбачають впровадження жорстких заходів бюджетної економії, реформування державного сектору та лібералізацію економіки. Такі вимоги можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки, оскільки, з одного боку, сприяють макроекономічній стабілізації, а з іншого – можуть поглиблювати соціально-економічні дисбаланси [4].

Суттєвим викликом для МВФ є також трансформація глобальної фінансової системи під впливом цифровізації. Поява криптовалют, розвиток фінансових технологій (FinTech) та цифрових валют центральних банків змінюють традиційні механізми функціонування фінансових ринків, що потребує адаптації інструментів регулювання та нагляду [5].

Не менш важливим фактором є кліматичні зміни, які дедалі більше впливають на економічну стабільність країн. У зв'язку з цим МВФ поступово інтегрує питання кліматичних ризиків у свою діяльність, зокрема через розроблення програм фінансування «зелених» ініціатив та підтримку сталого розвитку.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання трансформації ролі МВФ. Серед перспективних напрямів його розвитку слід виділити підвищення гнучкості кредитних інструментів, розширення можливостей фінансування країн, що постраждали від криз, а також посилення координації з іншими міжна-

родними фінансовими організаціями. Коваленко І.М. наголошує, що в умовах війни співпраця з МВФ набуває особливого значення, однак супроводжується ризиками зростання боргового навантаження та посилення залежності від зовнішнього фінансування [11].

Важливим аспектом є також забезпечення балансу між фінансовою підтримкою та збереженням економічного суверенітету країн. Ефективна діяльність МВФ має базуватися не лише на наданні ресурсів, але й на формуванні партнерських відносин із державами, що сприятиме підвищенню довіри до Фонду та ефективності реалізації реформ.

Таким чином, роль МВФ у сучасній глобальній фінансовій системі залишається визначальною, однак потребує подальшого вдосконалення з урахуванням нових економічних реалій, що дозволить підвищити ефективність його діяльності та забезпечити стійкість світової економіки [6].

Висновки. Міжнародний валютний фонд залишається ключовим інститутом забезпечення глобальної фінансової стабільності, який виконує функції координації міжнародної валютно-фінансової політики, надає фінансову підтримку країнам та сприяє реалізації структурних реформ.

У результаті дослідження встановлено, що діяльність МВФ має системний вплив на стабілізацію економік, зокрема через підтримання платіжного балансу, зміцнення фінансових систем та забезпечення макроекономічної рівноваги. Водночас підтверджено, що ефективність інструментів Фонду значною мірою залежить від здатності країн-реципієнтів реалізовувати узгоджені макроекономічні заходи та структурні перетворення.

Обґрунтовано, що в умовах сучасних глобальних викликів, зокрема воєнних конфліктів, зростання боргового навантаження та геоекономічної нестабільності, роль МВФ суттєво посилюється як інституції антикризового реагування. Водночас встановлено, що співпраця з Фондом супроводжується ризиками посилення фінансової залежності країн та необхідністю балансування між стабілізаційними заходами й збереженням економічного суверенітету.

Доведено, що в умовах воєнної економіки підтримка з боку МВФ виступає важливим чинником забезпечення фінансової стійкості держав, однак потребує адаптації інструментів до специфіки кризових трансформацій.

У перспективі розвиток діяльності МВФ має бути спрямований на підвищення гнучкості фінансових інструментів, удосконалення механізмів фінансування, посилення ролі у післякризовому відновленні економік, а також інтеграцію нових факторів розвитку, зокрема цифровізації фінансових процесів і кліматичних ризиків. Це сприятиме підвищенню ефективності функціонування Фонду та забезпеченню стабільності глобальної фінансової системи в умовах зростаючої невизначеності.

Бібліографічний список:

1. Міжнародний валютний фонд. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mvf>
2. Шинкар В. А., Яцко Л. Б., Яцко Г. В. Міжнародний валютний фонд та його вплив на глобальну макроекономічну політику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 6. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/6_3_2016ua/38.pdf

3. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. Міністерство закордонних справ України: офіційний веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvoukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
4. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Національний банк України: офіційний вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
5. Тринадцята програма з МВФ: ключові зобов'язання та висновки. Інститут аналітики та адвокації, 2023. URL: <https://iaa.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/thirteen-imf-program.pdf>
6. Роль МВФ у відновленні України: співпраця чи залежність? *Центр економічної стратегії України*. URL: https://ces.org.ua/imf_recovery_ukraine/
7. Лойко Л., Голинський Ю. Роль міжнародного валютного фонду в підтриманні фінансової стабільності України. *Galician economic journal*. 2025. № 3 (94). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.03
8. Іванов С. О. Міжнародні фінансові інституції у воєнних конфліктах: теоретичний аспект. Київ : Економічна думка, 2021. 214 с.
9. Сидоренко В. П. Оцінка ефективності програм МВФ у кризових ситуаціях. *Економіка та управління*. 2022. № 7. С. 78–95.
10. Гетманенко О.О. Роль міжнародних фінансових інституцій у формуванні економічної стійкості країн у стані війни: кейс України у порівняльному контексті. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-67>
11. Коваленко І. М. Особливості співпраці України з МВФ в умовах війни. *Вісник економічної безпеки*. 2023. № 1. С. 12–29.

References:

1. Mizhnarodnyi valiutnyi fond. Ministerstvo finansiv Ukrainy: ofitsiyniy veb-sait. [International Monetary Fund. Ministry of Finance of Ukraine: official website]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/mvf>
2. Shynkar V.A., Yatsko L.B., Yatsko G.V. (2016) Mizhnarodnyy valiutnyy fond ta yoho vplyv na hlobalnu akroekonomichnu polityku [The International Monetary Fund and its impact on global macroeconomic policy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, vol. 6. Available at: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/38.pdf
3. Spivrobotnytstvo Ukrainy z mizhnarodnymy finansovymy instytutsiyamy. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy [Ukraine's cooperation with international financial institutions. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine: official website]. Available at: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-zmizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
4. Spivpratsia z mizhnarodnymy finansovymy orhanizatsiyamy. Natsionalnyi bank Ukrainy: ofitsiyniy veb-sait [Cooperation with international financial organisations. National Bank of Ukraine: official website]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
5. Trynadsiaty prohrama z MVF: kliuchovi zoboviazannia ta vysnovky. Instytut analityky ta advokatsii [Thirteenth IMF Programme: Key Commitments and Conclusions. Institute for Analysis and Advocacy], 2023. Available at: <https://iaa.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/thirteen-imf-program.pdf>
6. Rol MVF u vidnovlenni Ukrainy: spivpratsia chy zalezhnist? [The role of the IMF in Ukraine's recovery: cooperation or dependence?] *Tsentr ekonomichnoi stratehii Ukrainy – Centre for Economic Strategy of Ukraine*. Available at: https://ces.org.ua/imf_recovery_ukraine/
7. Loiko, L., & Holynskiy, Yu. (2025) Rol mizhnarodnoho valiutnoho fondu v pidtrymanni finansovoi stabilnosti Ukrainy [The role of the International Monetary Fund in maintaining the financial stability of Ukraine]. *Galician Economic Journal*, vol. 3(94). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.03
8. Ivanov S.O. (2021) Mizhnarodni finansovi instytutsii u voiennykh konfliktakh: teoretichnyi aspekt. [International financial institutions in armed conflicts: a theoretical perspective]. Kyiv : Ekonomichna dumka. (in Ukrainian)
9. Sydorenko V.P. (2022) Otsinka efektyvnosti prohran MVF u kryzovykh sytuatsiiakh [Assessment of the Effectiveness of IMF Programs in Crisis Situations]. *Ekonomika ta upravlinnia – Economics and Management*, vol. 7, pp. 78–95.
10. Hetmanenko O.O. (2025) Rol mizhnarodnykh finansovykh instytutsii u formuvanni ekonomichnoi stiiikosti krain u stani viiny: keis Ukrainy u porivnialnomu konteksti [he Role of International Financial Institutions in Shaping the Economic Resilience of Countries in Wartime: The Case of Ukraine in a Comparative Context]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society*, vol. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-67>
11. Kovalenko I.M. (2023) Osoblyvosti spivpratsi Ukrainy z MVF v umovakh viiny [Peculiarities of Ukraine's Cooperation with the IMF in Wartime Conditions]. *Visnyk ekonomichnoi bezpeky - Bulletin of Economic Security*, vol. 1, pp. 12–29.

Стаття отримана: 12.04.2026

Стаття прийнята: 23.05.2026

Стаття опублікована: 03.07.2026